

5
C
2

1937.

1-7

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Paasikivi

1/2 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, helmikuun 1 päivänä 1937.

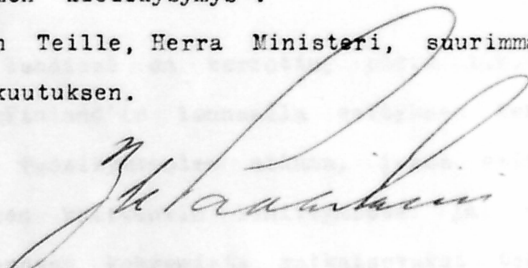
N:o 275.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 2/20 Pol. 1937		
7/2-37	53	151
TYÖKÄ	OSASTO	ASIA
5	62	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 1 "Mieliä Ruotsissa Suomeen nähden ja Suomen kielikysymys".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Tukholma ssa 1 p:nä helmi kuuta 19 36.

Asia: Mieliälä Ruotsissa Suomeen
nähden ja Suomen kielikysymys.

U KOASIAINMINISTERIÖN
2 / 20 Tal. 1937
7/2-37 | -8 | LII
Gensic ASIA
5 | C2

Kuten edellisessä raportissani mainitsin, on mieliälä Ruotsissa Suomeen nähden jotenkin suosiollinen. Joitakin toiseen suuntaan viittaavia, vieläpä loukkaaviakin mielenilmauksia voi yksityisissä tilaisuuksissa esiintyä, mutta ne ovat harvoja poikkeuksia.

Kuten Suomen lehdissä on kerrottu, pidin t.k. 25 p:nä Samfundet Sverige-Finland'in lounaalla esityksen kehityksestä Suomessa viimeisten vuosikymmenien aikana, jossa esityksessä koskettelin suomenkielisen kulttuurin kehittymistä ja merkitystä /suomenkielisen kansanosan kohoamista ratkaisevaksi tekijäksi maassamme sen kaikilla aloilla. Esitelmäni oli eräissä lehdissä, niille toimitetun käsikirjoituksen pohjalla, referoitu suhteellisen laajasti, mutta Tidningarnas Telegrambyrå lähetti siitä jotenkin puutteellisen selostuksen. Esitelmä tulee julkaistavaksi Nordisk Tidskriftissä, jonka päätoimittaja, Samfundetin kokouksessa läsnäollut professori Herlitz teki siitä minulle ehdotuksen, mihin mielihyvin suostuin.

Useiden läsnäolevien lausunnon mukaan sai esitelmäni, joka myös eräissä Suomen lehdissä on ollut jotenkin laajasti

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

referoitu, hyvän vastaanoton kuulijain puolelta. Svenska Dagbladet kirjoitti sen johdosta suhteellisen suosiollisen väliartikkelin. Mutta Upsala Nya Tidning, joka oli saanut vain Tidningarnas Telegrambyrån lyhyen selonteon, kirjoitti sen johdosta jotenkin karkean hyökkäyksen, takertuen erääseen kohtaan, minkä oli väärin käsittänyt. Tämä aiheutti Stockholms Tidningen'issä vastakirjoituksen, joka oli oikeamielinen ja hyvä ja mikä myös on ollut eräissä Suomen lehdissä julaitu. Eilen Upsala Nya Tidning palasi asiaan ja - kuten sanomalehtien tapa on - tahtoi pitää kiinni yhdessä kohden aikaisemmasta käsityksestään, muissa kohdin kuitenkin koko joukon lieventäen lausuntoaan.

Tämä antaa aihetta minulle kosketella ruotsalaisten suhtautumista kaikkeen siihen, mikä koskee Suomen kielioloja. Edeltäjäni Ministeri Erich on useissa raporteissaan käsitellyt tätä asiaa. Minunkin kokemuksen mukaan yleinen mielipide täällä panee sille asialle erinomaisen suuren painon. Ei ole eikä voi olla puhetta siitä, että suomenkielisen kulttuurin kehitykselle ja suomenkielen nousemiselle ratkaisevasti valta-asemaan Suomessa mitään esteitä voisi tulla kysymykseen. Tämän tosiasian ymmärtäminen tulee kyllä täälläkin vähitellen yleiseksi ja tunnustetuksi. Mutta erinomaisen arka asia on Suomen ruotsinkielisen vähemmistön kielellisten tarpeiden tyydyttäminen. Ei ole kiellettävissä, että luullakseni enemmistön harrastus ja mielenkiinto täällä ensi sijassa ainakin tätä nykyä kohdistuu pääasiassa maamme ruotsin-

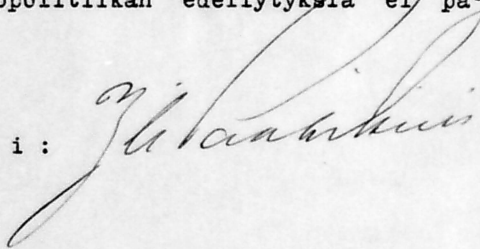
kansanosaan ja/
kieliseen /kulttuurimuotoon. Sitä vastoin muut, meidän mieles-
tämme tärkeämmät intressit, niiden joukossa maamme itsenäisyy-
den puolustusnäkökohdat, eivät ole vielä läheskään saavuttaneet
ratkaisevaa sijaa yleisessä mielipiteessä, eräitä, etupäässä
oikeistopiirejä lukuunottamatta. Luullakseni voi määritellä
suuren enemmistön ajatukset tässä suhteessa siten, että Suomen
itsenäisyys on kyllä Ruotsille hyvä ja suotava tosiasia, mutta
että se ei ole heidän mielestään elinkysymys - vitaalinen
kysymys. Tämän käsityksen muodostumiseen on vaikuttanut se
tosiasia, että Ruotsin ja Venäjän valtakunnan raja yli sadan
vuoden ajan - v.v. 1809-1917 - on kulkenut pitkin Pohjanlah-
tea ja Tornion ja Muonion jokea. Eräs huomattava sanomalehti-
mies, joka itse on harras Suomen ystävä, sanoi minulle Ruot-
sin kansan suuren enemmistön vielä muistelevan, että Venäjä
oli aikoinaan Ruotsin "hyvä naapuri" ("en god granne"). Luulen
kuitenkin, että mielipiteet tässä suhteessa kehittyvät vähitel-
len oikeampaan ja olevia oloja vastaavaan suuntaan.

Ruotsalaisten maamme ruotsinkieliseen vähemmistöön koh-
distuva mielenkiinto on kuitenkin nähdäkseni tosiasia, joka
on meille hyödyllinen. Mielestäni meidän ei ole syytä toimia
niin, että tämän tosiasian vaikutus vähenee, mikäli aivan vält-
tämättömät suomalaisuuden elinkysymykset eivät sitä vaadi.

Ei ole vältettävissä, että yliopistokysymyksen ratkai-
sulle täällä yleisesti pannaan erinomaisen suuri merkitys.
Kysymys siitä, miten ruotsinkielinen yliopisto-opetus järjeste-
tään, on sen vuoksi tärkeä tšekäläisen yleisen mielipiteen

ja mielialan muodostumiselle, mikä taas on hyvin merkityksellinen yhteistoiminnan edellytyksenä eri aloilla, myös maanpuolustusta koskevalla. Kun ruotsinkielisen yliopisto-opetuksen järjestäminen ei vaikuta pääasiaan, suomenkielisen korkeimman opetuksen täydellistämiseen ja kehittämiseen ja suomenkielisen kulttuurin tukemiseen ja edistämiseen, olisi mielestäni ruotsinkielinen yliopisto-opetus niin järjestettävä, että nykyisen, syksyllä v. 1935 hyväksytyt ulkopolitiikan edellytyksiä ei pahemmin rikota.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmasta olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Paasikivi

2/3 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, maaliskuun 22 päivänä 1937.

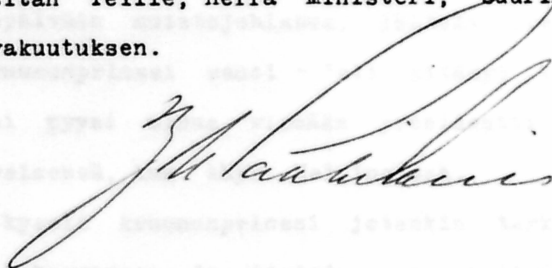
N:o 855.

KOAS A. 11111		
4 / 20 Val. 1937.		
24/3.37	50	
OSASTO	OSASTO	OSASTO
5	C2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 2: "Huomioita Ruotsissa. - Valuuttakysymys."

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Tukholma ssa 20 p:nä maalisk. kuuta 1937.

Asia: Huomioita Ruotsista. -

Valuuttakysymys.

KOAS. ALIINI		
4/20 Val. 1937		
24/3-37	52	
OSAGI	OSAGI	OSAGI
5	C2	

Kruununprinssi-hallitsijan eilisisissä päivälliskutsuissa oli minulla pitempi keskustelu kruununprinssin kanssa.

Kruununprinssi kertoi m.m. tapaamisestaan tasavallan presidentin Kallion kanssa, ensi kerran käydessään Helsingissä, jolloin presidentti Kallio, silloisena eduskunnan puhemiehenä, oli näyttänyt hänelle meidän eduskuntataloamme, ja toisen kerran Ruotsin valtiopäivän muistojuhlissa, jolloin presidentti Kallio - kuten kruununprinssi sanoi - "oli pitänyt kauniin puheen". Kruununprinssi pyysi minua viemään presidentti Kalliolle hänen parhaat terveisensä, kun käyn Helsingissä.

Edelleen kyseli kruununprinssi jotenkin tarkasti nykyisen hallituksemme kokoonpanoa ja tietoja sen yksityisistä jäsenistä samoinkuin hallituksen kannatuksesta eduskunnassa. Tein hänelle selkoa asiasta. Loppupäätelmänä kruununprinssi lausui asioiden siis olevan järjestyneet niin, "että se on omiaan edistämään olojen stabiliteettia, samaan tapaan kuin asianlaita on meillä."

Puhelimme myös yliopistokysymyksestä, josta uutisia on ollut tšekäläisissäkin lehdissä. Tämä kysymys on tullut useam-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriöille.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

man kerran esille keskusteluissani kruununprinssin kanssa. Olen siitä asiasta aikaisemmin kirjoittanut.

Mainituilla päivällisillä oli läsnä useita ruotsalaisia politikkoja ja tiedemiehiä y.m. (konsultativinen hallituksen jäsen Quensel, valtiopäivämiehet, oikeistolaiset Bagge ja Domö, sosialidemokraatti Akerberg ja Luulajan piispa Bergqvist, jonka viimeainitun kanssa puhelin pitkälti suomenkielellä, edelleen professori Cassel y.m.). Keskusteluissa heidän kanssaan tuli m.m. puheeksi valtiopäivien työ tämän kevään kuluessa sekä mitä asioita siellä tulee esille. Ylipäänsä on valtiopäivätyö nykyisen laajan hallituskokouksen aikana sujunut entistä nopeammin ja mutkattomammin - niin helposti, että vastustuspuolueiden taholla - kuten esim. liberaalisen Göteborgs-Postenin toissapäiväisessä kirjoituksessa: "Maktkoncentrationens avvigsida" ("vallankeskityksen nurjapuoli") - varotetaan demokraattisissa piireissä pitämään huolta siitä, "ettei demokraattinen valtiojärjestelmä saa vahinkoa" ("att det demokratiska statskicket icke tar skada").

Vaikeimpana tämän kevään kuluessa valtiopäivillä esille tulevana asiana tuntuivat pitävän valuuttakysymystä, s.o. kysymystä, onko Ruotsin kruunu irroitettava punnasta. Tämä asia on, kuten tunnettu, viime aikoina noussut täällä esille. Joku aika sitten oli finanssiministeriössä siitä suuri neuvottelu, johon, kuten minulle on kerrottu, otti osaa noin 15 asiantuntijaa, niiden joukossa pankki- ja

teollisuus- y.m. talousmiehiä ynnä tunnetut kansantalousprofessorit Cassel ja Heckscher. Neuvottelussa kuuluu mielipiteet menneen hajalle, mutta sen pohjalla annettiin lehdistössä julaistu finanssiministeriön tiedonanto, että ainakaan toistaiseksi ei punnan kurssin alentaminen tule kysymykseen. Sitä vastoin on ryhdytty kahteen muuhun toimenpiteeseen inflation estämiseksi: Valtion velkakonttori - riksgäldskontoret - olisi oikeutettava valtiopankille antamaan valtiovelkasitoumuksia (skattkamarvexlar), joita valtiopankki voi myydä yleisölle, ja sen kautta vähentää rahan runsautta markkinoilla ("open marked policy"), ja toiseksi pankit velvoitettaisiin pitämään määrätyt summat kassareservejä valtiopankissa, minkä kautta myös luotonantoa rajoitettaisiin. - Molemmat kansantalousprofessorit Cassel ja Heckscher olivat jyrkästi ajaneet punnan kurssin alentamista ja siis kruunun punnasta erottamista. He ovat siitä myös kumpikin lehdessään kirjoittaneet.

Keskustelussani professori Casselin kanssa kruununprinssin päivälliskutsuilla Cassel laajasti ja jyrkästi esitti tunnettua kantaansa, että punnan kurssi olisi alennettava. Hän oli vakuutettu siitä, että Englannissa ollaan menossa jyrkkään inflatioon - hintojen nousuun -. Tämä inflatio, joka varsinkin viimeisten kuukausien aikana on saanut huolestuttavat mittasuhteet, johtuu toiselta puolen varustusteollisuuden laajentamisesta, mutta myös muunkin teollisuuden, erityisesti rakennusteollisuuden, elpymisestä,

toiselta puolen siitä, että Englannin hallitus ei tahdo ryhdyttäväksi siihen keinoon, mikä Casselin mielestä olisi välttämätön, nimittäin koron nostamiseen, koska Englannin hallitus haluaa saada lainansa alhaisella korolla. Tämän vuoksi ei Ruotsissakaan voida inflatiota - hintojen nousua - välttää, jos edelleen pysytään kiinni punnassa. Edellämäinitut kaksi toimenpidettä, joihin Ruotsin valtiopankki aikoo ryhtyä, eivät Casselin ajatuksen mukaan voi johtaa mihinkään tehokkaaseen tulokseen. Cassel myönsi, että tietysti olisi paras, jos puntablokki voisi pysyä koossa, ja jos siis Englannin rahapolitiikkaa hoidettaisiin niin, että inflation vaara poistuisi, mutta siitä Casselilla ei ollut suuria toiveita - myös sen vuoksi, että Englannissa kansantalousteoreetikkojen keskuudessa koron nostamisella ei ole kannatusta. Cassel mainitsi tässä yhteydessä erityisesti englantilaisen Keynes'in. Näin ollen on kysymys punnasta luopumisesta Ruotsissa otettava esille.

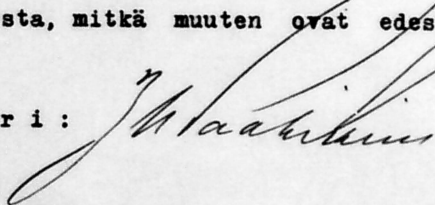
Tähän minä huomautin, että silloin nousee kysymys, mitä muut pohjoismaat - Suomi, Norja ja Tanska - tekevät. Sanoin tämän kysymyksen olleen harkittavana Suomen taloudellisessa pohjoismaisessa yhteistyövaltuuskunnassa. Omasta puolestani lausuin olevani sitä mieltä, että pohjoismaiden olisi kulettava yhdessä ja pidettävä rahojensa keskinäinen suhde vakavana, koska hajalleen meneminen saisi aikaan edeltäpäin arvaamatonta sekasortoa, senkin vuoksi, että toimimme suureksi osaksi samoilla markkinoilla ja samoilla viennitavaroilla.

Cassel oli kanssani samaa mieltä. Kuitenkin katsoi hän, että Tanskaa ei saada mukaan, vaan se kulkee omia teitään, se kun jo on taloudellisesti yhä enemmän erottautunut muista pohjoismaista. Mutta Suomen, Ruotsin ja Norjan pitäisi toimia yhdessä.

Asiasta jouduin muiden valtiopäiväasioiden yhteydessä samassa tilaisuudessa keskustelemaan oikeiston johtajan, professori Baggen kanssa. Bagge sanoi kovasti pelkäävänsä, mihin joudutaan, jos puntablokki menee hajalle. Hänen mielestään ei Ruotsi voi luopua punnasta, ellei Suomi tule mukaan. Omasta puolestaan sanoi epäilevänsä, tokko me Suomessa tässä asiassa seuraisimme Ruotsia.

Kuten havaitaan, näyttää tämä kysymys lähitulevaisuudessa käyvän hyvin ajankohtaiseksi. Se on myös käytännöllisesti erinomaisen tärkeä pohjoismaisen taloudellisen yhteistoiminnan kannalta, samalla kuin se, varsinkin Tanskan erikoisen talouspolitiikan vuoksi, voi muodostua sangen vaikeaksi ja monimutkaiseksi. Paras tietysti olisi, jos Englanti - vastoin professori Casselin luuloa - hoitaisi rahapolitiikkansa niin, ettei inflatio - hintain nousu - saisi merkityksellisempää laajuutta ja että puntablokki siis edelleen pysyisi koossa. Silloin pelastuisimme siitä epävarmasta tilasta ja vaikeista ratkaisuista, mitkä muuten ovat edessä.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: J

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Paasikivi

16/4 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, huhtikuun 16 päivänä 1937.

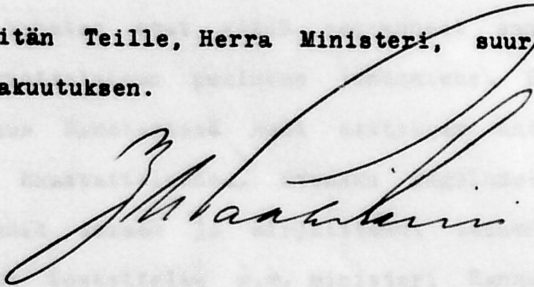
N:o 1173.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
5	20	Val. 37.
12/4-37	-3	
5	C2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän onessa lähettää raporttinsa N:o 3 "Yliopistoesityksen vaikutus Ruotsissa".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. H o l s t i,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Tukholma ssa 16 p:nä huhti kuuta 19 37.

5 28 Pal. 37.

Asia: Yliopistoesityksen
vaikutus Ruotsissa.

17/4-37

5 C2

Suomen lehdissä on julaistu otteita Ruotsin lentien lausunnoista yliopistoesityksen johdosta.

Ruotsin lehdistä ovat Svenska Dagbladet (oik.) ja Dagens Nyheter (lib.) sekä Nya Dagligt Allehanda (oik.) kirjoittaneet sangen epäsuopeasti ja katkerasti esityksestä. Svenska Dagbladet ja Dagens Nyheter ovat siinä seuranneet samaa äänensävyä, kuin eräät ruotsalaisen puolueen johtomiehet Svenska Dagbladetissa ja Dagens Nyheterissä heti esityksen antamisen jälkeen julkaistuissa haastatteluissa. Svenska Dagbladet on vielä toissapäivänä palannut asiaan ja kirjoittanut toisen pääkirjoituksen. Siinä lehti koskettelee m.m. ministeri Hannulan lausuntoa eduskunnassa, jonka erään kohdan (ministeri Hannulan lausunnossa Suomen ruotsinkielisten menettelystä, kun he kiirehtivät antamaan haastatteluja Ruotsin lehdissä) se tulkitsee erheellisesti. Tämäkin kirjoitus on jotenkin epäsuopea yliopistoesitykseen nähden.

Toisenlainen sävy on Stockholms Tidningenin (lib.) pääkirjoituksessa 2/4. Tämän lehti on eräissä muissakin Suomea koskevissa asioissa esiintynyt Suomen oloja ymmärtäväisem-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

min kuin eräät toiset lehdet. Stockholms Tidningen viittaa Hufvudtadsbladetin maltilliseen kirjoitukseen asiasta. Omasa puolestaan lehti sanoo, että vaikka esityksessä ei saataisikaan ruotsinkielisten hyväksi muutoksia, niin "se ei tässäkään tapauksessa ole mikään huono tarjous". Myöskin (lib.) Upsala Nya Tidning kirjoittaa maltillisemmin kuin olin odottanut. Vieläpä lib. Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, joka viime vuosina on usein osoittanut yksipuolisuutta Suomen olojen ja erityisesti Suomalaisen Suomen ymmärtämisessä, kirjoittaa vähemmän aggressiivisesti, kuin useasti ennen, joskaan lehti ei ole tyytyväinen esitykseen. Se huomauttaa kuitenkin, että esitys olisi voinut olla vielä epäedullisempi. Sosialidemokraattiset lehdet eivät, mikäli olen havainnut, ole omasta puolestaan lausuneet mitään selvää kantaa. Social-Demokratenissa oli 3/4 kuitenkin huomattavalla paikalla laaja Suomesta lähetetty kirjoitus (varustettu nimimerkillä K.W.), jossa sanottiin m.m., että jos esitys tulee laiksi "on ruotsinkielisille pelastettu jotenkin niin paljon kuin niiden voi kohtuudella katsoa pitävän saada". Oli mielestäni erittäin hyvä, että tämä kirjoitus julaistiin.

Kun vanhastaan tunnen, miten täällä Ruotsissa seurataan Suomen ruotsinkielisten johtomiesten ja lehtien mielipiteitä näissä asioissa, pelkäsin, luettuani edellämainitut haastattelut Svenska Dagbladetissa ja Dagens Nyheterissä, täällä nousevan pahanlaisen myrskyn. On kuitenkin

todettava, että on vallinnut suurempi tyyneys, kuin oli pelättävissä. Sanomalehtien arvostelut menevät eri suuntaan, kuten edellä on käynyt ilmi, joskin kaikki olisivat mielellään nähneet ruotsinkielelle annettavan suurempia oikeuksia - erityisesti enemmän ruotsinkielisiä professoreja. N.s. porvarillisissa piireissä on kuitenkin oikeistolaisen Svenska Dagbladetin ja liberaalin Dagens Nyheterin kirjoitukset vaikuttaneet mieliin kiihoittavasti.

Olin viime päivinä asiasta pitemmässä keskustelussa kahden Samfundet Sverige-Finlandin johtomiehen kanssa, jotka kumpikin ovat sukulaisuussiteillä kiinnitetyt Suomeen sekä kumpikin vilpittömiä Suomen ystäviä.

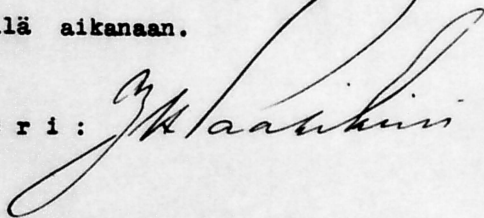
Edellinen - alkuaan yliopistomies - otti itse asian puheeksi. Hän kiitti ministeri Hannulan puhetta eduskunnassa. Erityisesti hän alleviivasi ministeri Hannulan puheessa esiintynyttä viittausta Suomen kansan oikeudentuntoon. Lausui sen hartaan toivomuksen, että asia nyt saatettaisiin päätökseen, koska se on alituisena esteenä Ruotsin ja Suomen yhteisymmärrykselle ja yhteistoiminnalle.

Toinen henkilö, joka tuli varta vasten luokseni, oli eräs korkea sotilas ja vanha Suomi-ystävä sekä kieliasiansa sängen maltillinen, Suomen vapaussodassa huomattavassa asemassa mukana ollut. Hän lausui - ehkäpä Svenska Dagbladetissa samana päivänä olleen kirjoituksen vaikutuksen alaisena - että Ruotsissa nyt "baromeetteri

on mielialaan nähden Suomea kohtaan kovasti laskenut yliopistoasian vuoksi". Siihen oli edelleen vaikuttanut aitosuomalaisten ylioppilaiden hyökkäykset ja vaatimukset ja lisäksi maalaisliittolaisten ja eräiden kokoomuspuolueen lehtien lausunnot - puhumattakaan I.K.L:n lehdistä - , että kysymys nyt on vain väliasteesta, eikä mistään vakavammasta ratkaisusta. Kaikki tämä - sanoi hän - johtaa siihen ajatukseen, ettei ole tarkoitustakaan koettaa saada aikaan rauhaa eri kieliainesten välillä, ja se vaikuttaa aivan masentavasti ja lamauttavasti niihin, jotka koettavat toimia yhteisymmärryksen hyväksi. Koetin parhaani mukaan selittää hänelle asiata. Lopuksi hän lausui sen toivomuksen, että asia nyt ratkaistaisiin ja että vihdoin tulisi rauha.

Omasta puolestanikin olisin sitä mieltä, että yliopistoasia olisi nyt nopeasti ratkaistava. Sen ohella katsoisin mitä suotavimmaksi, että suomenkieliset sanomalehdet välttäisivät tarpeetonta kovasanaisuutta eivätkä - puoluetaktillisistakaan syistä - yhtä mittaa terottaisi, että nyt on kysymyksessä vain väliaikainen ratkaisu. Mitä tulevaisuus tuo mukanaan, se nähdään kyllä aikanaan.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Tulholuessa olevan lähetysten rap. n:o 4.

Ministeri Paasikivi.

25/5 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, toukokuun 25 päivänä 1937.

N:o 1562.

6/20 heinäk. 1937		
26/5.37		
OSASTO	OSASTO	ASIA
57	P2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 4 "Mieliä Ruotsissa Suomea kohtaan yliopistoasian ratkaisun jälkeen".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

J. Laakkari

Herr Ministeri V. Voionmaa,

v.t. Ulkoasiainministeri.

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Tukholma ssa 25 p:nä touko-kuuta 1937.

Asia: Mieliälä Ruotsissa Suomea kohtaan yliopistoasian ratkaisun jälkeen.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
6/10 p:nä 1937		
26/5.37		
5	02	

Ei ole kiellettävissä, että mieliälä Suomea kohtaan nykyään, yliopistoasian ratkaisun jälkeen, täällä Ruotsissa on jonkun verran kylmempi kuin aikaisemmin.

Syynä tähän on osittain - mutta luullakseni vähemmän - uuden yliopistolain sisältö, vaikka sekin on jonkun verran vaikuttanut sen johdosta, että Suomen ruotsinkieliset ovat osittaneet ratkaisuun tyytymättömyyttään ja meidän ruotsinkielistemme kanta vaikuttaa ainakin eräiden tšekäläisten piirien, nimenomaan oikeiston ja liberaalien, mieliälään.

Paljon enemmän on kuitenkin luullakseni vaikuttanut täällä se hälinä ja ne lausunnot, joita yliopistoasian yhteydessä ja ratkaisun jälkeen on Suomessa esiintynyt.

Suomenkielisten lehtien lausunnot tulevat täällä tunnetuiksi ensiksikin Suomen ruotsinkielisten lehtien kautta ja usein kulkeutuvat tätä tietä yksipuoliset lausunnot Ruotsiin. Mutta nykyään seurataan täällä sängen tarkkaan suomenkielisiä lehtiä ja aikakauskirjoja. Esimerkkinä mainitsen, että kun joku aika sitten muuan suomalainen meni tšekäläiseen yleisesikuntaan tapaamaan erästä huomattavassa asemassa olevaa upseeria ja tun-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nettua Suomi-ystävää, tämä upseeri pani hänen eteensä viimeksi-ilmestyneen "Aitosuomalaisen" numeron 10.4.37, jossa oli punakynällä merkitty kohtia eräästä typerästä ja epähistoriallisesta, Ruotsin kansaa suuresti loukkaavasta kirjoituksesta, mikä oli tehnyt Suomi-ystäviin ja Suomen puolustuksesta erityisesti kiinnostuneisiin upseereihin huonon vaikutuksen.

Kuten jo aikaisemmin olen kirjoittanut, ovat huonosti vaikuttaneet täällä ne Suomen lehtien kirjoittelut, joissa on tehostettu yliopistoasian ratkaisun välis aikaista luonnetta. Tosin Tasavallan Presidentti vastauksessaan ylioppilaiden lähetystölle lausui tästä toisen mielipiteen, ja se on tyydytyksellä merkitty. Mutta toisenlaisia lausuntoja on Suomen lehdissä ja eduskunnassakin riittävästi esiintynyt. Erityisesti on merkille pantu maalaisliittolaisissa lehdissä esiintyneet tällaiset lausunnot. Niinpä on huomattu Ilkan pääkirjoitus 1.5.37, jossa sanotaan: "Maalaisliitto on ottanut ohjelmaansa täysin suomalaisen valtionyliopiston aikaansaamisen. Tästä vaatimuksestaan ei puolueemme tule yhtään tinkimään. Mutta kun poliittinen tilanne on sellainen kuin se on - ja voimasuhteet eduskunnassa sellaiset, että ohjelmamme mukainen vaatimus ei voi tulla hyväksytyksi, on tyydyttävä siihen, mitä varmasti saadaan - tällä kertaa." Tämä kirjoitus ja muut samanlaiset mielenilmaisut - niiden joukossa ministeri Kekkonen lausunto eduskunnassa - ovat täällä vaikuttaneet huonosti. Maalaisliiton lehtien lausunnoille pannaan

huomattava merkitys senvuoksi, että maalaisliitto on suuri puolue. Myös kokoomuspuolueen lehdissä näyttää olleen samansuuntaisia kirjoituksia, mutta kun kokoomuspuolueen edustajamäärä on pieni, ei siihen nykyään käännetä suurempaa huomiota.

Jos ruotsalaisille huomauttaa, että nämät ovat yksityisiä lausuntoja, mutta Suomen virallinen politiikka on omaksunut pohjoismaisen suuntauksen, vastataan siihen, että tämä politiikka ja siihen perustuva yhteistoiminta pohjautuu ja tulee aina pohjautumaan huomattavalta osalta moleminpuoliseen yhteisymmärrykseen ja myötätuntoon ja muihin kansojemme välisiin psykologisiin edellytyksiin. Kylmä virallinen politiikka ei kykene yksin saamaan tuloksia aikaan, jos kansoissa ei ole lämmintä halua ja keskinäistä myötätuntoa.

Nyttemmin on tullut jälleen ylioppilaiden adressipuuha yliopistoasiassa. Tähän käännetään täällä sängen suuri huomio, vaikka siitä ei julkisuudessa paljoa puhuta. Jos adressiin kertyisi hyvin paljon nimiä, niin katsottaisiin sen jälleen osottavan, että yhteistoiminnan edellytykset suomenkielisissä piireissä ovat pienet. On erittäin hyvä, että - paitsi sosialidemokraatteja ja edistysmielisiä - maalaisliittolaiset lehdet ovat asettuneet päättävästi vastustamaan tätä puuhaa. Valitettava on, etteivät kokoomuspuolueen lehdet ole asettuneet yhtä selvälle kannalle.

Adressia puuhaavien ylioppilaiden keskuudessa ilmoitetaan sen käsityksen olevan vallalla, ettei suhteisiimme Ruotsiin mitenkään vaikuta se seikka, miten menettelemme

yliopisto- ja muissa kieliasioissa. Samanlainen käsitys tavattaneeräissä muissakin piireissä. Jokainen, joka vähänkin tuntee tåkäläisiä oloja, tietää, että asia ei ole niin laillisesti tietenkintasia on meidän ratkaistavissa, niinkuin parhaimmaksi harkitsemme. Ja mitä suomalaisuuden ja suomalaisen kulttuurin edistyminen vaatii, se täytyy saada sekä kotieettä ulkomailla ymmärretyksi. Mutta ruotsalaisilla on tietenkinyöms valta itse määrätä suhtautumisensa muihin kansoihin. Milloin, kuten puheenalaisessa asiassa, kysymys ei ole suomalaisuuden tärkeistä perusedellytyksistä, on meidän syytä pitää tämä mielessä.

Mitä ruotsinmaalaisiin sanomalehtiin tulee, on myönnettävä, että niiden lausunnot yleensä ovat olleet suhteellisen rauhallisia. Stockholms Tidningen on jälleen kirjoittanut asiasta ymmärtäväisesti. Svenska Dagbladet ja Dagens Nyheter ovat koskettelleet asiaa, kuten tavallisesti, yksipuolisesti. Bondeförbundetin keskuudessa näkyy asiata katseltavan ymmärtämyksellä. Heidän johtajansa maanviljelysministeri Pehrson-Bramstorp esitti eräässä keskustelussa kanssani erinomaisen järkeviä ajatuksia Suomen kieliasiasta yleensä. - Sosialidemokratistiset lehdet ovat olleet jotenkin vaiti. Sosialidemokraattien käsityksen lausui minulle nähdäkseni eräs heidän johtomiehään täsmällisesti, kun hän sanoi toivovansa, että kieliassasanyt päästäisiin rauhaan ja välejä haittaava riita saataisiin poistetuksi. - Tämän toivomus on muuten viime päivinä esiintuotu eri piireissä - niinpä pari päivää sitten eräässä päivällistilaisuudessa, jossa oli läsnä yksinomaan

valtiopäivämiehiä: kaksi hallituksen jäsentä sekä toistakymmentä huomattavaa kansanedustajaa eri puolueista, sosialidemokraateista oikeistoon asti.

Puheen ollessa erään Suomi-ystävän kanssa Ruotsin sanomalehtien suhteellisesta rauhallisuudesta ja vaiteliaisuudesta yliopistoasiassa hän lausui tämän vaiteliaisuuden johduvan pääasiallisesti siitä, että välinpitämättömyys Suomea kohtaan alkaa päästä vallalle. Epäilen kuitenkin, eikö hän tässä lausunnossaan liioitellut. Hän on viime vuosina erityisen innookkaasti työskennellyt Suomen ja Ruotsin välisen yhteistoiminnan lujittamiseksi maanpuolustuksen alalla ja tuntee nyt masentumista.

Jos Suomessa aikaansaataisiin rauha yliopistoasian ympärillä, luulisin vähitellen täällä mielialan tyyntyvän ja asioidemme ymmärtämisen lisääntyvän sekä häiritsevien esteiden poistuvan yhteistoiminnan tieltä. Mutta jos Suomessa hälinä ja kiihko jatkuu ja erittäinkin jos adressi kokoaa huomattavan määrän nimiä, tulee se suuresti sotkemaan ja vaikeuttamaan maamme nykyistä politiikkaa. Erityisesti on pidettävä muistissa, että täällä, kuten edellä olen maininnut, nykyään seurataan sängen tarkasti, mitä suomenkielisissä lehdissä ja aikakauskirjoissa esitetään.

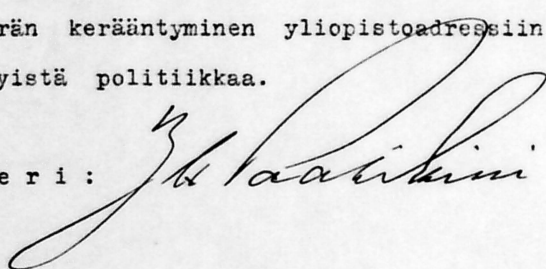
Viime vuosina noudatetun, eri hallitusten ja eduskunnan hyväksymän politiikan kannalta olisi sanomalehtien kerta kaikkiaan lopetettava yliopistoasiasta siihen suuntaan kirjoitteleminen, että tapahtunut ratkaisu muka on suomalaisuuden kannalta epätydyttävä ja riittämätön ja että se

on vain väliaikainen. Päin vastoin pitäisi vähitellen sopivissa tilaisuuksissa alkaa esiintyä kirjoituksia, joiden sävy olisi kieliassaan nähden ystävällinen ja joissa esiintyisi pyrkimys sisäiseen rauhaan.

Erityisesti arka on täällä Ruotsissa kaikki, mikä kohdistuu Ruotsin kansan menneisyyteen, missä suhteessa pieniäkin harkitsemattomuuksia ja loukkauksia on vältettävä.

Vihdoin olisi, vakaumukseni mukaan, huomattavan suuren allekirjoitusten määrän kerääntyminen yliopistoadressiin omansa vaikeuttamaan nykyistä politiikkaa.

Ministeri:

A large, elegant handwritten signature in dark ink, which appears to be 'J. Laatikainen', written over the printed name 'Ministeri: J. Laatikainen'.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Tulholuassa olevan lähetysten rap. n:o 5.

Ministeri Paasikivi.

13/2-37.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, heinäkuun 13 päivänä 1937.

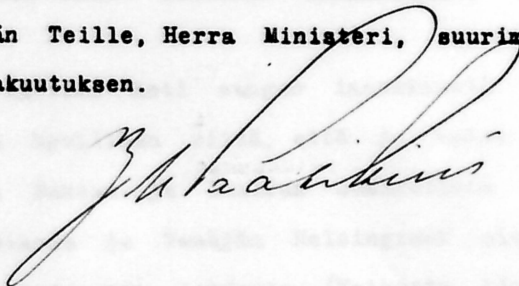
N:o 2180.

ULKOASIA	
7	21 laci 37
16/7.37	
5	CL

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 5 "Keskustelu ulkoasiainministeri Sandlerin kanssa hänen Moskovan matkastaan".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Tukholma ssa 13 p:nä heinä-kuuta 1937.

Asia: Keskustelu ulkoasiainministeri
Sandlerin kanssa hänen Moskovan mat-
kastaan.

ny 22 lue. 37
16/8.37
5 C2

Kävin tänään ulkoasiainministeri Sandlerin luona, joka toissapäivänä palasi Moskovasta.

Puhuttuani aluksi muista asioista, käänsin puheen hänen Moskovan matkaansa. Kysyin, oliko hän saanut joitakin vaihteluita siitä, miten Moskovan virallisissa piireissä nykyään suhtaudutaan Suomeen.

Hra Sandler tarttui heti sangen innokkaasti tähän asiaan. Kertoi olleensa hyvillään siitä, että jo ennen lähtöään oli saanut tiedon Saksan ja Italian demarchesta Helsingissä noninterventio-asiassa ja Venäjän Helsingissä olevan lähettilään Asmuksen puuhista sen johdosta. (Kaikesta tästä minulla ei ollut mitään tietoa, minkävuoksi voin vain kuunnella hra Sandlerin esitystä.) Hra Sandler mainitsi, ettei hra Asmuksen ilmoituksiin Moskovassa oltu pantu mitään merkitystä. Sandler sanoi painostaneensa ulkoasiainkomissarille Litvinoville, että Suomi noudattaa samanlaista neutraliteettipolitiikkaa kuin muut pohjoismaat ja että Venäjällä ei ole aihetta mihinkään epäluuloon Suomeen nähden. Tähän oli Litvinov vastannut Suomessa olevan piirejä, jotka haluavat lähestyä Saksaa, mihin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Sandler oli sanonut, että sellaisia on kaikkialla, mutta hallitus ja eduskunta ja muut vastuunalaiset piirit Suomessa ajavat tunnettua neutraalista politiikkaa, joka tahtoo pysyä erillään kaikista suurvaltojen liitoista. Litvinov oli sen johdosta lausunut uskovansa sen ja hra Sandlerin mielestä näkyi hra Litvinov olevan rauhallinen ja tyytyväinen Venäjän ja Suomen välisiin suhteisiin nähden.

Muuten hra Sandler kertoi Litvinovin ajatusten kokonaan keskittyneen Saksan ympärille. Italiaan nähden hän oli tyyneempi. Hän oli "luetellut kaikki Saksan synnit". Oli sanonut pelkäävänsä Saksan puolelta selkkauksia joka taholla. Tšekkoslovakia, Itävalta, Etelä-Jyllanti, Danzig, Memel, Liettua olivat muka Saksan aggressiivisten pyrkimysten kohteina. Vieläpä hän oli maininnut Ruotsinkin olevan "liian herkkä-uskoisen, jolle voi käydä kuin Mantshukuolle".

Hra Sandler sanoi keskustelun kosketelleen myös kansainliiton sääntöjen (paktin) uudistamista. Litvinovin mielestä ei paktiin pitäisi tehdä mitään muutoksia, ei ainakaan siihen suuntaan, että jäsenvaltioiden velvollisuudet heikenisivät. Pikemmin pitäisi niitä vahvistaa, Hra Sandler oli kysynyt, olisiko Venäjä, jos sen edustaja ei kuuluisi kansainliiton neuvostoon eikä siis voisi vaikuttaa neuvoston päätöksiin, valmis sallimaan neuvoston määräyksestä vieraiden armeijojen läpikulun maansa kautta. Sandlerin mielestä sellainen asia aina on oleva kunkin maan hallituksen oman

harkinnan varassa, siitä huolimatta, mitä kansainliiton pakti sisältää. Litvinov oli tähän virkannut jotakin epäselvää, joka Sandlerin mielestä lienee ollut tarkotettu sanomaan, ettei hän voinut yhtyä Sandlerin ajatukseen.

Kysyin vihdoin, kuuliko Sandler mitään Venäjän sisäisistä oloista. Siihen hän vastasi, että tällaisilla kolmen päivän matkoilla ei tietenkään mitään käsitystä oloista voi saada. Eräänlainen epävarmuus kuitenkin näkyi olleen eräissä suhteissa vallalla. Niinpä vielä pari kolme tuntia ennen Ruotsin lähettäminen päivällisiä ei ollut varmuutta kutka kaikki venäläisistä tulisivat olemaan päivällisillä läsnä. Hra Litvinovin esiintymisessä ei kuitenkaan huomannut mitään epävarmuutta, vaan hänen asemansa tuntui olevan turvattu.

Sain tähän viimeksi mainitsemaani kysymykseen erityisen aiheen siitä, että tunnettu eteläruotsalainen lehti Skånska Dagbladet^{x)} juuri näinä päivinä, 10/7, sisälsi pääkirjoituksen, jossa odottamattoman avonaisesti ja pessimistisesti kirjoitettiin Venäjän oloista. Puhuttiin "taloudellisista vaikeuksista, joihin Sovjetti-Venäjä Stalinin diktatuurin aikana yhä enemmän on joutunut". - "Taloudellinen kriisi lähenee katastroofikohtaa". - "Kiehuu voimakkaasti Sovjetti-Venäjän talonpoikien ja työläisten keskuudessa ja alakuloinen mieliala on levinnyt armeijaan". Näin sanotaan tuossa kirjoituksessa. Hra Sandler sanoi lukeneensa tämän kirjoituksen, mutta ei osannut lausua sen johdosta mitään omaa mielipidettä.

M i n i s t e r i :

x) Talonpoikaisliiton (bondeförbundetin) äänenkannattaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

v.a. Asainhoitaja Tajarne

7/4 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, marraskuun 4 päivänä 1937.

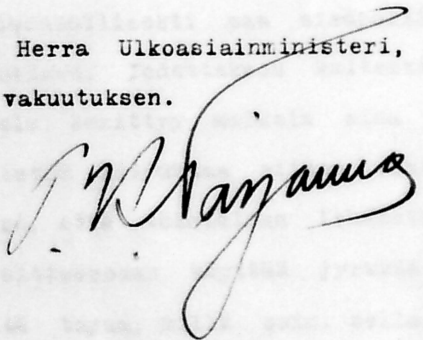
N:o 2987.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
№	9/21 Val.	37.
87/1 - 37		
5	C2	

Herra Ulkoasiainministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa "Ruotsin neutraalisuus ja Kansainliitto".

Esitän Teille, Herra Ulkoasiainministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Tukholma ssa 4 p:nä marras kuuta 19 37.

Asia: Ruotsin neutraalisuus ja
Kansainliitto.

9/21 Val.	37
5/11-37	
5	CR.

Ruotsin lehdistöä seuraavan huomio kiintyy itsestään siihen, miten innoskaasti ja tavallaan perusteellisesti täällä seurataan ulkopolitiikkaa ja miten myös joidenkin keskeisten ulkopoliittisten kysymysten ympärillä syntyy vilkasta keskustelua, joka kylläkin usein ja luonnollisesti saa sisäpoliittisesti väritetyn poleemisen luonteen. Todettakoon kuitenkin samalla, että tuollainen keskustelu kehittyi melkein aina laajaksi, s.o. että suurin osa lehdistöä kiiruhtaa siihen osallistumaan. Silmään pistävää myös on, että tšekäläinen lehdistö ulkopoliittisistakin asioista kirjoittaessaan käyttää jyrkkiä sanontoja: muistettakoon vain sitä tapaa, millä esim. sellaiset liberaalitkin lehdet kuin Dagens Nyheter ja Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning kirjoittelevat n.s. diktatuurimaista ja erikoisesti Saksasta. Toisaalta taas syntyy täällä laajoja "yhteisrintamia", jotka käsittelevät Ruotsia koskevia suuria ulkopoliittisiä kysymyksiä n.s. kansallisessa hengessä puolueyhmittyksistä riippumatta.

Suomenkin lehdistössä - varsinkin Helsingin Sanomissa - on näytty koskettelevan sitä huomattavaa kysymystä, joka parin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viimeisen viikon aikana on täällä ollut erinomaisen keskeisenä keskustelun kohteena: Ruotsin ja muittenkin samassa asemassa olevien valtioiden suhdetta Kansainliittoon, niitten neutraalisuus-halun suhdetta Kansainliiton jäsenyyteen. Tämä kysymys on tavallaan ollut kiinnostuneen pohdinnan esineenä jo vuoden pari, mutta nyt on polemiikki erään Dagens Nyheterissä (lib.) vastikään julkaistun artikkelin johdosta virinnyt aivan erikoisen vilkkaaksi. Vaikka siis oikeastaan on kysymyksessä sanomalehdissä käyty keskustelu ja vaikka suomalaisetkin lehdet ovat sen ydinkohtia koskettelleet - nähtävästikin tšekäläisen kirjoittelun perusteella - arvelen olevan aihetta sitä hiukan kosketella pidättäytyen tietenkin selostamasta tuon laajan polemiikin nomen monia yksityiskohtia.

Vaikkakin täällä siis jo aikaisemminkin on kiinnitetty huomiota siihen, että Ruotsin ulkopoliittinen asema on huomattavasti muuttunut siitä, mitä liittyminen kansainliittoon ja sitoutuminen sen paktin sanktionääräyksiin aikoinaan edellytti, ei yleisempää huolestuneisuutta voitane katsoa ilmenneen, ja m.m. ^{on} ~~ovat~~ jokavuotiset kommunistiset valtiopäiväaloitteet, jotka ovat tarkoittaneet Ruotsin eroamista Kansainliitosta, ilman mutta hylätty. Jo viime keväänä syntyi riksdagissa kuitenkin laajahko keskustelu Ruotsin suhteesta Kansainliittoon ja hallitusta kehoitettiin toimimaan siihen suuntaan, että paktin sanktionääräyksiä saataisiin lievennetyksi. Tällöin tunnettiin sentään n.s. ex-neutraalisten valtain 1.7.36. julkaisema tunnettu kommunikea, jonka sananmuodon Ruotsin hallitus sittemmin myös oli liittännyt peruskirjan uudistamista koskevassa kysymyksessä toimitta-

maansa lausuntoon ja siten saattanut sen virallisestikin Kansainliiton tietoon.

Yleisen kansainvälisen tilanteen yhä kiristyttyä on täällä nyt syksyllä ruvettu kiinnittämään entistä enemmän huomiota siihen, kuinka vaikeassa ristiriidassa nuo santomääräykset muodollisesti todella näyttävät olevan sen neutraalisuushalun kanssa, joka yleistymistään on yleistynyt. Ja niinpä onkin lehdistö - oikeiston ja liberaalien - yksimielisesti vaatinut hallitukselta uusia selvityksiä ja myös toimenpiteitä tuon "vastakohtaisuussuhteen" poistamiseksi. Eräillä oikeistotoilla on menty jopa niin pitkälle, että on asetettu jonkinlaiselle "antingen-eller" -kannalle: joko vapautus pakollisista sanktiositoumuksista, tai ero Kansainliitosta. Liberaalit, jotka katsovat että erinäisistä syistä olisi pyrittävä pysyttämään yllä Kansainliiton vähentynyttäkin arvovaltaa ja merkitystä, vaativat nekin kuitenkin selvitystä nykyiseen epäselvänä pidettävään ja huolestuneisuutta yleisön keskuudessa herättävään tilanteeseen.

Tilanteen epäselvyyteen on käsittääkseni suurimpana syynä se, ettei olla selvillä siitä, mitä "neutraalisuudella" nykyoloissa tarkoitetaan ja on tarkoitettava. Joskin oikeusministeri Westmanin mainitaan eräässä äskettäin pitämässään julkisessa puheessa huomauttaneen, että hallitus katsoo Kansainliiton jäsenyyden olevan sopusoinnussa puolueettomuuspolitiikan kanssa, ja ulkoministeri Sandlerin taas, että on otettava huomioon sellaisen tilanteen syntyminen, että puolueettomuusjulistus käy välttämättömäksi, on toisaalta kuitenkin otaksuttava, että hallituk-

sen mielestä neutraalisuudella ensi kädessä on tarkoitettava pysyttelemistä liittoutumisten ulkopuolella. Ei kukaan voine väittää, että vanhanmallinen puolueettomuusjulistus sotatapuksessa olisi muodollisten kansainvälisoikeudellisten periaatteiden mukaan sopusoinnussa Kansainliiton jäsenyyden kanssa.

Lehdistön kirjoittelu ja kritiikki on joka tapauksessa kohdistunut siihen, että hallitus ei tietävästi ole saanut selvitettyksi edellämäinnittua "ristiriitaa", ja huolestuneisuuden perusteena on nähtävästi pelko siitä, että tuollaisen ristiriidan olemassaolo vie Ruotsin vaaralliseen tilanteeseen. Neutraalisuuden korostamisella yritetään peittää ja salata ne riskit, joita sitoutumisuus sanktiomääräyksiin sisältää. Jolleivätkaan militääriset sanktiot tulisi kysymykseen, olisi taloudellisista ilmeinen riski: suhteet esim. toisaalta Saksaan, toisaalta länsivaltoihin kauppavaihdon (malmin!) jatkuessa tai loppuessa! Toisaalta tosin ollaan kyllä ymmärtävinään ja ottavinaan huomioon, miten vaikeata esim. Ruotsin hallitukselle olisi saada suurvaltain ulkoasiainjohto päästämään pienevät valtat vapaiksi sanktiosysteemistä, ja tällöin viitataan siihen, miten paktin reformi on joutunut kuolleeseen pisteeseen. Mutta toisaalta muistutetaan siitä, mitä Englannin hallitus kirjoitti 1929 Haagin Courin fakultatiivista klausulia koskevassa memorandumissaan: Kansainliiton jäsenten kesken ei voi olla neutraalisuusosoikeuksia, koskei voi olla mitään neutraaleja.

Perusmoitteisiin kuuluu m.m. se, että Ruotsin hallituksen väitetään jättäneen ryhtymättä Belgian tavoin toimenpitei-

siin saadakseen suurvallat myöntymään jonkinlaiseen erikoisjärjestelyyn. Tällöin viitataan m.m. kuningas Leopoldin viimevuotiseen ohjelmajulistukseen ! Saadessani äskettäin tilaisuuden keskustella näistä asioista ulkoministeri Sandlerin kanssa, huomautti tämä, miten tällainen asian esittäminen on harhaan johtava ja miten Belgia itse asiassa ei k.o. suhteessa ole tehnyt mitään sen enempää kuin Ruotsikaan. Ulkoministeri Spaak on kyllä selittänyt, miten riskaabeli sanktiojärjestelmä on, mutta eivät suurvallat Belgiaa siitä ole vapauttaneet: niitten garantialupaukset ovat aivan toisella pohjalla eikä Belgian asemaa Kansainliiton jäsenenä ole muutettu. Ja toiseksi, jatkoi ministeri Sandler, on muistettava, että esim. Hollanti on nimenomaan ilmoittanut vastustavansa erikoisasemaan joutumista Kansainliiton jäsenten piirissä !

Mitä edellä kosketeltuun juriidiseen "ristiriitaan" tulee, selitti ministeri Sandler lopuksi, että ei ole syytä pitää niin suurta melua siitä, millä tavoin kansainvälisoikeudellisesti on vastaisuudessa mahdollisesti suhtauduttava esim. Ruotsin ja niitten sen asemassa olevien valtioiden deklaratioihin, joilla ne ovat tehneet ja tekevät varauksia sanktioihin nähden. Miten paljon suuremmissa ja tärkeämissä kohdin kansainoikeuden muodolliset säännöt ja pykälät saavat väistyä !

Mainittakoon vielä, että lehdissä lisäksi näkyy moitteita sen johdosta, että hallitus ei tarpeeksi pidä yleisöä selvillä kannastaan ja ohjelmastaan. Täällähän on kyllä paljon suuremmissa mittakaavassa kuin esim. Suomessa tapana, että hallituksen jäsenet - eikä vain ulkoministeri - eri osissa maata pitämässään julkisissa puheissa koskettelevat myös ulko-

poliittisia kysymyksiä. Ehkäpä ne jäävät pinnallisiksi ja fraeologiseksi, koskapa tyytymättömyyttä jatkuvasti on, ja käsittääkseni myös huomattavaa sekavuutta ilmenee lehdistössä hallituksen kannasta. Eikä se suinkaan kaikki johdu puoluepoliittisesta asioiden esittämisestä, koskapa esim. nyt takäläinen Social-Demokratenkaan - Sandleria (ja pääministeri Hanssonia) lähempänä oleva göteborgilainen "Ny Tid" ei tietääkseni ole asiasta kirjoittanut mitään - ei pari päivää sitten koettaessaan "oppositiota" rauhoittaa esittänyt mitään varsinaista selventävää - ei ainakaan mitään sellaista, joka olisi kuvastanut ulkoministerin edellä esitettyjä ajatuksia - vaan suurelta osalta rajoittui puoluepolemiikkiin, joka sekin oli harhaanjohtavaa, kun siinä pantiin hallitukseen kohdistunut kritiikki ja sille osoitetut tiedustelut yksinomaan oikeiston tiliin siitä huolimatta, että asian koko käsittely alkoi Dagens Nyheterin palstoilla ja että folkpartietin lehdistö siihen on muutenkin erinomaisen kiinnostuneesti osallistunut, vilkkaamminkin ehkä kuin oikeiston. - Lehdissä näkyneitten ennakkotietojen perusteella voitane nyttemmin pitää todennäköisenä, jopa varmanakin, että ulkoministeri Sandler aivan lähiaikoina julkisestikin "selvittää tilanteen".

Lienee kiinnostavaa vielä todeta, että k.o. asiaa käsiteltäessä - m.m. Nya Dagligt Allehandassa (oik.) - on kiinnitetty erikoista huomiota n.s. pohjoismaiseen kysymykseen: pohjoismaat ovat yhdessä olleet pyrkimässä sanktiosysteemin lieventämiseen joskin valitetaan, että Norjan ja Tanskan samoin kuin Ruotsin esitykset ovat olleet kovin pidättyviä ja "Suomi lähinnä bagatellisoi koko asian (förbehållet om fri prövningsrätt har

tillkommit därför att tillämpningen av sanktionerna kan vara besvärlig)"¹⁾ Koko Pohjolan nimessä vaatii mainittu lehti tehdyn varauksen hyväksymistä ja selittää onnistumisen riippuvan yhteistoiminnastamme tälläkin alalla.

Toisaalta taas mainittakoon erikoisuutena, että pari päivää sitten^{oli}/Social-Demokratenissa (erään teollisuusmiehen kirjoittama) artikkeli, jossa tehdään ehdotus, joka tarkoittaa Ruotsin ja Pohjolan muuttamista "ikuisesti" neutraaleiksi Sveitsin (ja sodanedellisen Belgian) tavoin. Luulisin tuollaisen ehdotuksen jäävän laajempaa kannatusta vaille.

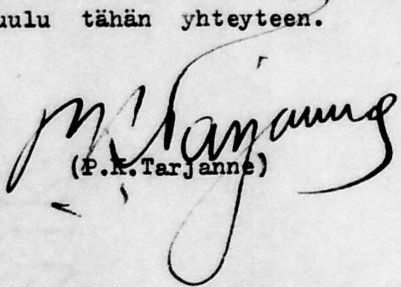
Kuvaavaa nykyiselle hermostuneisuudelle on tavallaan se seikka^{että}/k.o. keskustelunkin yhteydessä ja muutenkin nousee esille kysymys pohjoismaisesta puolustusliitosta, joskin tällöin on heti huomautettava, että asiaa yleensä käsitellään äärettömän skeptillisesti, jopa ilman muuta poliittisena mahdottomuutena - mutta kuitenkin! Vielä joitakin aikoja sitten ei sitä sanaa - v. 1923 Hederstierna-tapauksen jälkeen - ole uskallettu ainakaan liberaaleissa ja vasemmistopiireissä edes mainitakaan. Viitataan Sandlerin viime huhtikuussa pitämään radiopuheeseen: "utan reservation för främmande påtryckning vill utrikesministern uppge neutraliteten till skydd för 'grannländerna, därest något av dem komme i nöd'. Det är ett accepterande av det nordiska försvarsförbundets idé, men utan på förhand ingånget avtal!" ja samalla vedetään esiin vastavuoroisuuden puute ainakin mitä Tanskaan ja Norjaan tulee - joskus Suomenkin kohdalta. Oikeiston taholla ääni on arvattavasti toinen - jollei-

1)

Valitettavasti ei alkuperäinen suomen- tai ranskankielinen sanamuoto ole käytettävissäni.

kaan kovin optimistinen. Tämän keskustelun lähempi selostaminen ja analysointi ei kuitenkaan kuulu tähän yhteyteen.

V.a.Asiainhoitaja:

(P.K.Tarjanne)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

v.a. Asiamies Tarjanne

22/11 1932

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, marraskuun 22 päivänä 1937.

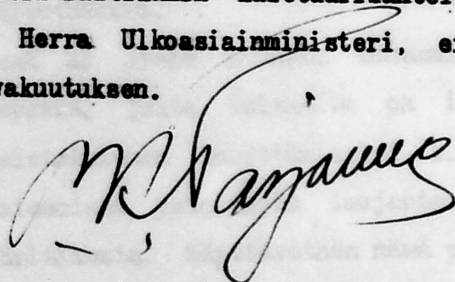
N:o 3168.

12 / 22 p. 37.		
24/11-37		
5	CR	

Herra Ulkoasiainministeri,

./.
Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa "Ruotsin-Baltikumin kulttuurisuhteista".

Egitän Teille, Herra Ulkoasiainministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

TUKHOLMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

12/22 Pal. S -37.

Tukholma ssa 22 p:nä marras kuuta 1937. 24/11-37

Asia: Ruotsin-Baltikumin

kulttuurisuhteista.

5 C2

Viime vuosien kuluessa on näkyntä useita merkkejä siitä, että täällä Ruotsissa on syntynyt erikoista, yhä lisääntyvää harrastusta Baltikumia, s.o. Itämeren - valtioita, Viroa, Latviaa ja Liettuaa kohtaan nimenomaan kulttuurielämän alalla. Erinäisistä aivan viimeaikaisista tapahtumista päätäten on tämä harrastus yhä vaan kasvamassa ja laajentumassa.

Tässä yhteydessä ei liene aihetta lähemmin kosketella niitä pyrkimyksiä, joita toisaalta on ilmennyt poliittisen yhteistoiminnan kehittämiseksi k. o. piirissä ja siis pohjoismaisen yhteistyön laajentamiseksi koskemaan myös Baltikumia. Näyttäväthän nämä pyrkimykset, huolimatta eräitten innokkaimpien toiveista, jääneen erikoisetta kannatuksetta tarpeeksi vahvan reaalipohjan ainakin toistaiseksi puuttuessa. Eikä tämän asian ajajien luku Baltikumissaakaan liene mainittavan suuri.

Mutta kultturellisella alalla näyttää innostusta ja harrastusta riittävän aivan hämmästyttävässä määrin. On tietenkin vaikeata päästä selville siitä, mitä pohjinmaisista motiiveja kullakin tämän aatteen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kannattajiin ja aktiivisiin toimihenkilöihin liittyneillä on, mutta antanee muutama sana sen ilmenemismuodoista vähän valaistusta asiaan.

Jonkinlaisen alkukohdan ja taustan tšekäläiselle Baltian maihin kohdistuvalle harrastukselle ja tavallaan myös ruotsalais-balttilaiselle yhteistyölle sinänsä tarjoaa "den gamla goda svenska tiden" Itämeren itä- ja Suomenlahden etelärannikolla. Ruotsin toimesta perustettu Tartun yliopistohan palauttaa mieliin nuo ajat ja sen sivistämisyyden, mitä ruotsalaiset tiede- ja yliopistomiehet jo Ruotsin valta-aikana tekivät varsinkin Virossa ja jonka jatkona halutaan tavallaan pitää sitä akateemista apua, jota Ruotsi on k.o. maiden itsenäistyttyä niille tarjonnut. Esimerkkejä tästä viimeainistustahan on useita, vaikka Baltikumissa työskentelevien ruotsalaisten professorien luku nyttemmin onkin jo taas supistunut johonkin ainoaan.

Ehkäpä juuri näitten professorien muodostaman kosketuskohdan poistuttua on yhteyttä yritetty ylläpitää toisin tavoin. Voidaan mainita, että eräs Tartussa toiminut ruotsalainen historian professori rupesi antamaan vapaaehtoista opetusta ruotsinkielessä ja nyt katsovatkin eräät ainakin täällä - että "kaikki lähempi tieteellinen yhteys Ruotsin ja Baltikumin kesken edellyttää ruotsinkielen taitoa" balttilaisissa maissa. Erikoisena iskulauseena kuulee täällä kerrottavan, miten ei ainoastaan Virossa vaan myös Latviassa ja vieläpä Liettuassakin ylioppilaspöirien harrastus ruotsinkieltä kohtaan on erikoisesti nousemassa. Tunnettuhän on toisaalta myös se into, millä "Föreningen

för svenskhetens bevarande i utlandet" on toiminut m.m. ruotsinkielen lehtoraattien perustamiseksi ja ylläpitämiseksi ulkomailla: jo 1922 päätti mainittu yhdistys m.m. ruveta kustantamaan sellaista Tartussa ja pian velvoitti Kustaa II Adolfin muisto Ruotsin valtiopäivät myöntämään varat ruotsinkielen professuurin perustamiseen Tartun yliopistoon. Onpa nyttemmin vastaavat lehtoraatit saatu sekä Riikaan että Kaunasiin - tosin sikäläisten hallitusten toimesta.

Epäilemättä ei ruotsinkieli ja sen levittäminen ole ainoa k.o. yhteistyön kohde, mutta sängen huomattavaa osaa sekin varmasti näyttelee. Edellä kosketteleman historiallinen tausta motivoi tavallaan myös sitä ainakin joillekin piireille ominaista halua ja toivetta, että ruotsinkieli ulkopuolella oman maan ja Skandinavian (sekä arvatavasti myös Suomen!) saavuttaisi jonkinlaisen kulttuuri-kielen ja siinä kohden Baltikum luullaan olevan mahdollisuuksien rajoissa. Vahvaa reaalipohjaa ja suuria toiveita ei tässä suhteessa kuitenkaan liene, mutta kuvaavaa on, että julkisuudessaakin näkyy seuraavanlaisia, joskin n.s. puoli pessimistisiä ajatuksia:

"Någon dominerande ställning inom de baltiska länderna kan det svenska språket troligen aldrig uppnå, men det är ingalunda otänkbart att det i framtiden kan bli ett av de mera kända utländska språken. Erfarenheterna från Estland tyda härpå. I Reval, Dorpat och Pernau pågå nu frivilliga språkkurser, vilka talrikt besökts av skolungdom och intresserade lekmän. Den ständigt ökade turistströmmen till Estland har naturligtvis stimulerat intresset, men det huvudsakliga motivet har säkerligen varit att via det svenska språket komma i en mera omedelbar kontakt med hela den nordiska kulturen."

Kuten sanottu, ilmenee harrastusta muuhunkin kuin tähän kielipropagandaan, jonka taustaa itse paikan päällä

Baltikumissa en täältä käsin tietenkään pysty mittamaan ja arvioimaan. Tarkoitan lähinnä että yhteistoimintaa myös tieteellisellä alalla pyritään elvyttämään ja tällöin viitataan nimenomaan tutkimuskohteiden yhtenäisyyteen tai ainakin samanlaisuuteen koko Itämeri-alueella. Varsinkin historia, mutta myös arkeologia ja etnologia nousevat tällöin etualalle.

Tavanmukaiset "amitié-yhdistykset" niin Tukholmassa ja muualla Ruotsissa kuin Baltikumin eri valtioissa eivät luonnollisista syistä sovellu muuta kuin hyvin rajoitetussa mittakaavassa tieteellisen yhteistyön tukikohdiksi ja sen vuoksi onkin syntynyt muunlaisia yhdistyksiä ja instituutteja, joista keskeisin ja tärkein lienee "Svensk-estniska samfundet" Tartussa, joka tuntuu vireältä ja m.m. julkaisee erikoista tieteellistä vuosikirjaa.

Erikoista huomiota on viimeksi herättänyt myös v. 1931 täällä Tukholmassa toimintansa aloittanut "balttilainen instituutti", jonka toimesta on vuosittain kolmekuukautisia tieteellisiä erikoiskursseja, joiden osanottajiksi on kutsuttu nuorehkoja tieteenharjoittajia Baltian maista ja - Suomesta (josta tasapuolisuuden vuoksi on ollut mukana yksi suomen- ja yksi ruotsinkielinen tutkija). Käytettävänä on ollut jonkin verran yksityisesti kerättyjä varoja, joista vuosittain on voitu kurssilaisille antaa viitisen stipendiä.

Muutamia viikkoja sitten sai Baltikum-harrastus uuden ilmenemismuodon: Sen m.m. ulkoruotsalaisuudelle koituvan tuen lisäksi, mitä joku aika sitten tšekäläisen valtiiovallan toimesta perustetut "kulturrådet" ja "upplysnings-

nämnden" tulevat tarjoamaan, ¹⁾ perustettiin erikoinen "Baltiska stiftelsen", jonka tarkoituksena on valmistaa kaikelle Baltikumiin suuntautuvalle kulttuuritoiminnalle taloudellista tukea. Nimenomaan selitetään, ettei se ole mikään uusi itsenäinen yritys, joka jollain tavoin ryhtyisi kilpailemaan entisten elinten kanssa. Erikoisesti painostetaan miten tärkeätä on saada kehitetyksi edellä mainitun "baltilaisen instituutin" toimintaa, mutta myös tullaan kiinnittämään huomiota "Föreningen för svenskhetens bevarande i utlandet"-yhdistyksen Viron-komiteaan ja -Viron ruotsalaisväestöön, s.o. sikäläiseen kielelliseen vähemmistöön. Hyvin kuvaava on mielestäni se "inbjudan", joka säätiön perustamisen jälkeen ja ainakin joissakin lehdistissä äskettäin uudelleen julkaistiin ja jossa yksityisiä ja yhdistyksiä kehoitettiin liittymään säätiön jäseniksi. En malta olla lainaamatta siitä seuraavaa kohtaa:

"Det senaste årtiondet har betecknat ett glädjande återuppvaknande inom allt Sveriges land av känslan för svenskt samhälles och svensk odlings förpliktelser gentemot de folk och kulturer på andra sidan Östersjön, som en gång varit en del av den svenska helheten. Föreningar och sammanlutningar hava fört upp de "baltiska" intressena på sitt program och ej oväsentligt har blivit gjort för att stärka och förnya banden samt öka det andliga och materiella utbytet mellan länder och folk på ömse sidor om Östersjön. Särskilt har härvid helt naturligt bland Sveriges folk levandegjorts den primitiva plikten att skydda och stödja i den mån detta är behövt de stora grupper av egna anförvanter, vilka leva och verka i de forna svenska bygderna i österled. Svenskt språk och svensk kultur i de östbaltiska länderna framstå med allt klarare ljus såsom ovärderliga tillgångar, vilka med alla medel måste bevaras och förkovras." 2)

1) Vrt. Lähetystön raportti N:o 13; 18.11.1935.

2) K.o. kutsun allekirjoittajaluettelo on sangen pitkä ja on siinä ihmeteltävän paljon arvovaltaisia nimiä. Eri kirjeen mukana lähetän Ministeriölle lehtileikkeleenä koko kutsun sanamuodon allekirjoituksineen.

Säätiön näin luonnehditusta tehtävästä puhuessaan "selittää" toisaalta taas esim. Stockholms-Tidningen:

"I de kulturella förbindelserna över Östersjön äro de skilda länderna på en gång givande och mottagande parter. Vi svenskar ha anledning komma ihåg vikten av att skaffa oss sakkunnig inblick i de baltiska ländernas liv. Samarbetet måste fotas på grundvalen av respekt för vardera av de samverkande folkens egenart, tradition och nationella kultur och karaktär. De baltiska länderna ha givit prov på aktning, intresse och förståelse för svenskt och nordiskt, men ofta tillbakavisats och mötts av oförstånd eller okunnighet. Trånghet på radikalt håll och bristande insikt på konservativt ha samverkat här. Upplysningsverksamheten, som man har anledning hoppas skall utvecklas än mer i hägnen av Baltiska stiftelsen, har en mycket viktig uppgift att fylla. Den bör vara realistisk och aktuell. Dess objekt är republikerna Estland, Lettland och Litauen, icke de gamla svenska baltiska provinserna."

Samaan tapaan, kerrottuaan ensin m.m. ruotsinkielen harrastuksesta Baltikumissa, kirjoittaa myös eräs säätiötä lähellä oleva henkilö julkisudessa m.m.:

"Från svensk sida bör man gentemot de baltiska länderna bortse från alla sentimentala anspelningar på "avensktidens" avlägsna tider."

-- Ja puhuessaan esim. historiantutkijain yhteistyöstä:

"Deltagandet i de nordiska kongresserna måste emellertid bli ganska obetydligt från baltisk sida på grund av svårigheten att i tal behärska ett skandinaviskt språk"

ja samalla myös esitetään ajatus:

"Vore det inte även fördelaktigt att med vissa intervaller församla vetenskapsmän från alla länder kring Östersjön till gemensamma möten, där man begagnade sig av de internationella språken vid föredrag och diskussioner."

1)

Mitä tulee Viron "ruotsalaisiin", tunnutaan myönnettävän ja toisaalta myös korostettavan, että niillä aina tulee olemaan paljon vaatimattomampi asema kuin Suomen "ruotsalaisilla". Siitä huolimatta ovat täällä herättäneet huomiota huhut ja tiedot Virossa tapahtuvaan tai suunnitel-

1) Vrt pohjoismais-baltilaista yhteistyötä "coopération intellectuelle'in" alalla!

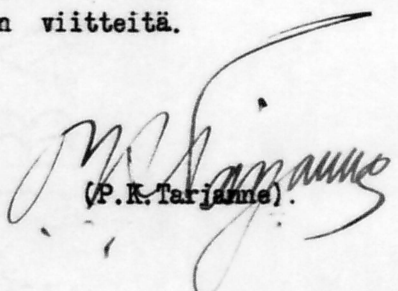
tuun ruotsalaisväestön sortoon kielellisessä ja kulturellisessä suhteessa ja tällöin esim. sellaiset seikat kuin sikäläisen ruotsalaisalueen muodostaman vaalipiirin kahtiajakaminen ja ruotsinkielisten nimitysten virolaistaminen. Esim. Dagens Nyheter näkyy kiinnittävän huomiota Viron viranomaisten suhteeseen sikäläiseen ruotsalaisväestöön: "se ei näytä olevan sopuosoimussa sen kanssa, mitä ystävyyttä tuon väestön sukulaisten kanssa edellyttää." Tuttu sävel meidän korvissamme! - Kerrottuaan joittenkin virolaisten taholta toisaalta korostettavan juuri noitten ruotsalais-virolaisten välittäjäntehtävää ja toisaalta valitettavan vastavuoroisuuden puutetta (!) m.m. sikäli, ettei Ruotsissa ole vironkielen harrastusta ja taitajia, selittää lehti tuon olevan väärän kuvan antamista tilanteesta kun ei muka huomauteta, miten Ruotsin toimesta on koetettu opettaa virolaisille ruotsia (sekö siis sittenkin pääasia?). Samalla ihmetellään miksei Viron hallitus itse rupea kustantamaan elementääristä ruotsinkielien opetusta Tartussa! Lehti itsekin painostaa ruotsalais-virolaisten välittäjäntoimen merkitystä ja huomauttaa, miten tuohon väestöön ja sen äidinkieleen kohdistuva sorto oleellisesti vähentää virolaisten mahdollisuuksia tehdä meataan ja kulttuuriansa tunnetuksi Ruotsissa! Siihenkin soveltuu siis oikeastaan vain ruotsi ja viro kelpaa vain Ruotsin olojen ja/viivastuksen selittämiseen viroa puhuville virolaisille!

Edellämainitun Tartussa toimivan "Svensk-Estniska Samfundetin" keskeisenä henkilönä toiminee muuten juuri

sikäläinen ruotsinkielen professori ja lehtitietojen mukaan aiotaan tuon yhdistyksen toimesta ja aloitteesta perustaa Tartuun vielä erikoinen "Ruotsalainen instituutti" ja viimeksi kuuluu ruotsalais-virolaisen kulttuurisopimuksenkin solmimisesta huhuja.

Kuten sanottu, näkee tšekäläinen huomioitsija oikeastaan vain mitalin toisen puolen ja senkin kuva ja teksti ovat vain kuori, jonka sisällöstä ei ole helppoa saada täyttä, analyysoivaa selvyyttä. Ehkä edellä esitetty antanee siitä sentään joitakin viitteitä.

V.a. Asiainhoitaja:

(P. K. Tarjanne).